

PROGRAM FÖR HÅLLBAR JÄMSTÄLLDHET

Pojkars betyg och priset för utanförskap

SMART EKONOMI I BORÅS

Pojkars betyg och priset för utanförskap

SMART EKONOMI I BORÅS

Upplysningar om innehållet:
Magnus Jacobson, magnus.jacobson@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2013
ISBN: 978-91-7585-010-8
Foto: Casper Hedberg
Produktion: Kombinera

Innehåll

- 5 Kapitel 1 Inledning till Smart ekonomi
- 7 Kapitel 2 Smart ekonomi i Borås
- 8 Kapitel 3 Samband mellan dåliga betyg och sociala problem
- 9 Kapitel 4 Könsskillnader i skolprestationer
- 11 Kapitel 5 Skolans misslyckande kostar
- 12 Kapitel 6 Berättelsen om Nils
- 13 Beräkningen av kostnaden för Nils
- 13 Kommunens kostnader för Nils
- 16 En samhällsekonomisk kalkyl över Nils
- 16 Hur ser Nils framtid ut?
- 17 Kapitel 7 Godkända betyg i nian - vad kostar det?
- 20 Kapitel 8 Normer och förväntningar styr prestationer
- 22 Kapitel 9 Sammanfattning och diskussion
- 23 Källor
- 24 Bilaga 1

Förord

Jämställdhet är en del av det kommunala uppdraget – kommuner och landsting ska ge medborgarna likvärdig service oavsett kön. Det är en fråga om rättigheter. Men det är också en fråga om kvalitet och effektivitet i verksamheten.

Sedan 2008 har Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) drivit en särskild satsning för att stödja arbetet med jämställdhetsintegrering av offentligt finansierade verksamheter: Program för hållbar jämställdhet. SKL har tilldelats sammanlagt 240 miljoner kronor av regeringen, pengar som till största del gått till utvecklingsarbeten i ett 70-tal kommuner och landsting.

En avgörande faktor för att lyckas med jämställdhetsintegrering är en engagerad och drivande ledning. Därför har SKL initierat en högnivågrupp för hållbar jämställdhet, med den högsta politiska ledningen och de högsta cheferna i kommuner och landsting som deltar i programmet.

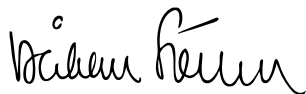
Högnivågruppen har stort fokus på sambandet mellan jämställdhet, kvalitetsutveckling och ekonomi. Beslutsfattare behöver argument och konkreta exempel på att jämställdhetsarbete inte enbart handlar om rättvisa och mänskliga rättigheter, utan att det också kan leda till kvalitetshöjningar, effektivitetsvinster och ökad tillväxt.

Inom SKL:s projekt Smart ekonomi har Botkyrka, Göteborg och Borås tagit fram konkreta exempel från den kommunala vardagen där det finns en tydlig koppling mellan jämställdhet och ekonomi. Exempelen visar att jämställdhetsinsatser kan ge stora samhällsekonomiska vinster.

Resultatet av uppdraget redovisas i tre separata rapporter där de medverkande kommunerna själva redogör för sina beräkningar. Agneta Stark, docent i företags ekonomi, skriver i en gemensam inledning till rapporterna om de grundläggande principerna för jämställdhetens ekonomi. Beräkningarna i Borås rapport är gjorda av Payoff AB.

Ett stort tack till Botkyrka, Göteborg och Borås, som visat att jämställdhet är en rättighet som lönar sig!

Stockholm i november 2013

Håkan Sörman
Verkställande direktör
Sveriges Kommuner och Landsting

Inledning till Smart ekonomi

Jämställdhet mellan kvinnor och män är ett mål som inte behöver ha med pengar att göra. Att både kvinnor och män kommer i fråga när en anställning ska göras och att vuxna kvinnor och män har rösträtt och är valbara varken kostar eller sparar pengar.

Men hur pengar används påverkar ändå ofta förutsättningarna för jämställdhet. I Smart ekonomi kopplas pengar och jämställdhet samman genom att deltagande kommuner, landsting, regioner och privata utförare söker kommunala vinster av jämställdhetsintegrering.

De exempel som presenteras inom ramen för Smart ekonomi är utformade av de deltagande kommunerna efter deras egna behov och prioriteringar. Exempelen visar hur de har gjort, och rapporten redovisar modeller för beräkningar som de har utformat.

Resultaten i siffror är inte i och för sig det viktigaste i det här projektet, även om de är tankeväckande. Vilka slutsatser som kan dras av resultaten är inte självklart, men en sak blir tydlig: kön som analysgrund gör skillnad. Resultaten ger också rika möjligheter till egna reflexioner om möjliga förändringar i arbetssätt och arbetsfördelning inom och mellan kommuner, landstingskommuner och staten.

Det viktigaste är hur de deltagande kommunerna valt och avgränsat problemen, vilka alternativ som belyses och hur de har gjort beräkningarna. Deras arbeten kan inspirera till efterföljd eller till helt andra val, avgränsningar och alternativ.

Några frågor visade sig vara gemensamma för flera projekt. De samhällsekonomiska kalkyler som gjordes pekade på att en samhällsekonomiskt mycket lönsam åtgärd kan bli dyr för en kommun om kommunen får kostnaderna medan de positiva ekonomiska effekterna inte hamnar hos kommunen.

Om kommunen däremot både har kostnaderna och intäkterna blir saken enklare. Man kan säga att "samhällsekonomiska" kalkyler egentligen förutsätter att det offentliga "samhället" är en enhet. Så är dock inte fallet. Så hur ska man göra då? Detta är inte alls något unikt problem för Smart ekonomi men exemplen spetsar till frågorna.

Det kommunala utjämningsystemet komplicerar också besluten. En kommun som satsar pengar på en viss förändring vet att kostnaderna helt säkert kommer att belasta kommunens budget, medan intäkterna kanske endast till en mindre del kan komma att gynna den egna kommunen. I stället förbättras ekonomin för alla kommuner sammantagna, genom utjämnningen.

Det skulle föra alltför långt att i detta sammanhang gå in djupare på det komplicerade utjämningsystemets möjliga styreffekter, och vi nöjer oss med att nämna området här. Det kan dock ha stor inverkan på vilka åtgärder kommuner kommer att anse vara rimliga att vidta.

Jämställdhetsintegrering av kommunala budgetar handlar om att se på invanda företeelser också från ett annat håll än det brukliga. I exemplen har det fått deltagarna att ställa en mängd frågor om

varför budgetarna ser ut som de gör, och allra viktigast: varför brukar vi göra på det här viset i vår kommun? Är det för att lösa problem som tidigare var stora? Speglar budgetvanorna medvetna överväganden? Får de idag effekter som vi inte såg för fem år sedan?

Några gemensamma drag finns i exemplen i det här projektet. Beräkningarna är gjorda försiktigt i meningen att kostnader har räknats realistiskt medan intäkter har räknats pessimistiskt lågt. Avsikten är att undvika glädjekalkyler. Alla antaganden redovisas så att kalkylerna blir begripliga och

genomskinliga för en granskare. Men förenklingar har också gjorts, för att beräkningsarbetet ska vara rimligt.

De exempel som visas här behandlar en mindre del av några stora och invecklade budgetar – dagens svenska kommuner ansvarar för en mängd komplicerade verksamheter. Genom att betrakta dessa mindre delar i ett nytt perspektiv har deltagarna kommit att se hur man skulle kunna nå bättre resultat, mätt i kommunens egna uppsatta mål, genom relativt sett små ändringar i hur pengar idag används. Ytterst är detta en fråga om effektivitet.

Smart ekonomi i Borås

Kommunfullmäktige i Borås stad har beslutat att jämställdhetsintegrera kommunens budget, dvs. att den kommunala budgeten ska vara könsuppdelad och synliggöra hur kommunen fördelar resurser till kvinnor och män.

Staden har därför tillsatt en särskild arbetsgrupp med representanter från fritids- och folkhälsoförvaltningen samt jämställdhetssamordnare. Uppdraget är att ta fram exempel på Smart ekonomi som kan utgöra underlag för jämställdhetsintegreringen av kommunens budget.

Gruppen valde under hösten 2012 ut tre exempel utifrån Borås stads välfärdsbokslut: godkända betyg i årskurs 9, höftledsfrakturer, samt förvärvsarbete. Exempen ska kartläggas och beräknas tillsammans med konsultfirman Payoff AB,

Av flera skäl började arbetsgruppen med exemplet godkända betyg i årskurs 9: "Ett gemensamt ansvar för barn och unga" är ett fokusområde i det

långsiktiga inriktningsdokumentet för Borås stad: Vision 2025. Fullmäktige har dessutom antagit en särskild strategi för att göra kommunen till "Bildningsstaden Borås". Borås stad har också ett särskilt fokus på skolan under 2013.

Borås stad ska också arbeta preventivt utifrån ett folkhälsoperspektiv, och i kommunen pågår ett arbete med att inrätta en så kallad social investeringsfond.

Payoff AB har fått i uppdrag av Borås stad att beräkna de kommunala och samhällsekonomiska kostnaderna för de flickor och pojkar som har problem med att klara sin skolgång. Deras resultat har publicerats i en tidigare rapport från Borås stad.¹

Föreliggande rapport fokuserar på pojkarna. Det är betydligt fler pojkar än flickor som slutar nian utan godkända betyg, och det får stora samhällsekonomiska konsekvenser.

Not 1. Vad vinner vi på att investera i skolan och godkända betyg i 9:an? Delrapport inom projekt Hållbar jämställdhet – Smart Ekonomi

Samband mellan dåliga betyg och sociala problem

Den 12 januari 2013 grep polisen i Borås 33 ungdomar, misstänkta för narkotikabrott. Samtliga var pojkar eller unga män. 25 av dem var under 18 år, fyra hade inte ens fyllt 15 år. Majoriteten var inte kända av polisen sedan tidigare.

Den gemensamma nämnaren bland pojkarna var att de antingen hade gått ut nian med ofullständiga betyg eller att de hade hoppat av gymnasiet.²

Låga eller ofullständiga betyg är i första hand ett problem för den enskilde, eftersom det begränsar personens valmöjligheter och försvårar en etablering på arbetsmarknaden.

Det är också ett problem för samhället. När elever inte når målen för utbildningen i skolan, misslyckas samhället med att ta tillvara deras potential. Det finns också ett starkt samband mellan dåliga skolresultat och sociala problem.

Enligt Socialstyrelsen är risken åtta gånger högre att varken arbeta eller studera för den som överhuvudtaget inte påbörjat gymnasiet än för den som gått ett studieförberedande program på gymnasiet. Även den som har hoppat av gymnasiet har en stor överrisk att varken arbeta eller studera i förhållande till den som har fullföljt en gymnasieutbildning.³

Låga eller ofullständiga betyg från årskurs nio ökar risken för framtida psykosociala problem som självmordsbeteende, kriminalitet och missbruk. Allvarlig kriminalitet i ung vuxen ålder är åtta till

tio gånger vanligare bland dem med låga betyg än bland dem med medelhöga eller höga betyg. Mönstret finns i alla socioekonomiska grupper.

För barn som växer upp i fosterhem eller i socialt marginaliserade familjer är låga eller ofullständiga betyg från årskurs nio den starkaste riskfaktorn för framtida psykosociala problem. Omvänt är den starkast skyddande faktorn att lyckas med skolan.

Den sjättedel av eleverna som går ut grundskolan med låga eller ofullständiga slutbetyg har också betydligt högre förekomst av psykosociala problem efter att de gått ut grundskolan än barnen i övriga betygsgrupper. Självmord, kriminalitet och indikation om missbruk är vanligare bland män, medan självmordsförsök, tonårsföräldraskap och något ekonomiskt bistånd vid 25 års ålder är vanligare bland kvinnor.

Oavsett om det rör sig om ovanliga eller vanliga psykosociala problem är sambanden med betygen mycket tydliga. Ungefär hälften av männen med låga betyg förekom exempelvis i brottsregistret. Även efter justeringar för andra bakgrundsfaktorer än socioekonomisk bakgrund kvarstår de kraftigt förhöjda riskerna för psykosociala problem bland unga vuxna med låga grundskolebetyg, konstaterar Socialstyrelsen.

Not 2. Ibid

Not 3. Socialstyrelsen, Social rapport 2010

Könsskillnader i skolprestationer

Flickor har högre betyg än pojkar i alla ämnen utom idrott. Det är också fler flickor än pojkar som får godkända betyg i alla ämnen i årskurs nio.

Skillnaden mellan flickors och pojkars slutbetyg i grundskolan har dessutom ökat under senare år. Flickornas genomsnittliga meritvärde 2012 ökade jämfört med tidigare år medan pojkarna låg kvar på samma nivå som 2011. Statistiken visar också att färre pojkar blev behöriga till gymnasieskolan. För flickorna var utvecklingen den motsatta.⁴

Meritvärdet beräknas på de 16 bästa ämnesbetygen i elevens slutbetyg. De elever som gick ut årskurs nio våren 2012 hade ett genomsnittligt meritvärde på 211,4 men skillnaden mellan flickors och pojkars betyg var stor. Flickornas genomsnittliga meritvärde var 223,8, vilket var en ökning med nästan 2 poäng sedan året innan. Pojkarnas genomsnittliga meritvärde var 199,5, i stort sett samma som 2011.

Betygen hade förbättrats för alla elever utom för pojkar med utländsk bakgrund och för pojkar som har föräldrar med lägre utbildning. För de elevgrupperna hade betygen tvärtom sjunkit.

Ett annat sätt att mäta skolprestation är andelen elever som klarar målen för årskurs nio, dvs. som får godkänt betyg i alla ämnen.

Våren 2012 uppnådde 77,4 procent av eleverna målen i alla ämnen – 22,6 procent av eleverna gjorde inte det. Även med det här måttet finns en marke-

rad könsskillnad: det var en högre andel pojkar som inte uppnådde målen, 25,8 procent jämfört med 19,3 procent bland flickorna, en skillnad på 6,5 procentenheter.⁵

Mönstret är det samma i Borås. Våren 2012 gick 1 050 elever ut årskurs 9 i Borås, ungefär lika många flickor som pojkar. Deras resultat låg något över riksgenomsnittet: 78 procent av eleverna klarade målen i alla ämnen. Men könsskillnaderna var stora. 83 procent av flickorna i Borås fick godkända betyg i alla ämnen, men bara 77 procent av pojkarna, dvs. det var 17 procent av flickorna som inte klarade målen och 23 procent av pojkarna.⁶

Skillnaderna mellan flickors och pojkars skolprestationer kvarstår under gymnasiet. Varje år lämnar fler än 30 000 ungdomar den svenska gymnasieskolan i förtid. Det motsvarar ungefär 8 procent av dem som påbörjar en gymnasieutbildning. För en del är avbrottet bara tillfälligt för att man vill byta kurs eller börja på en annan skola. För andra innebär avbrottet ett mer definitivt beslut som leder till att de aldrig återupptar utbildningen.

Av de elever som började gymnasiet 2007 hade 71,2 procent av flickorna slutfört utbildningen efter tre år, men bara 65,6 procent av pojkarna. Efter fem år hade 80 procent av flickorna slutfört utbildningen, mot 75,2 procent av pojkarna.⁷

Not 5. Skolverket, En beskrivning av slutbetygen i grundskolan våren 2012

Not 6. Skolverkets databas SIRIS

Not 7. Skolverket

Not 4. Skolverket, Betygsgapet mellan flickor och pojkar förstoras

Andelen elever som får slutbetyg från gymnasieskolan inom fyra år är 77 procent i riket och 79 procent i Borås. Till och med den sista april läsåret 2012/2013 hade 118 elever gjort avbrott från gymnasieskolorna i Borås (både kommunala och fristående). 44 av dessa var tjejer och 74 var killar.⁸

Elever i Borås som inte når upp till godkända betyg i årskurs 9 kan läsa ett introduktionsprogram på Tullengymnasiet. Där gick 197 elever under läsåret 2012/2013, varav 120 pojkar och 77 flickor.

Tullengymnasiet ansvarar också för det så kallade kommunala informationsansvaret för alla ungdomar mellan 16 och 20 år som inte är i utbildning eller i arbete. I ansvaret ingår att skolans rek-

tor bildar nätverk med olika samarbetspartners, till exempel Individ- och familjeomsorgen (IFO) och Arbetslivsförvaltningen, för att utforma och genomföra åtgärder. Under läsåret 2012/2013 omfattades 213 elever av informationsansvaret: 136 pojkar och 77 flickor. Skolan har regelbunden kontakt med dessa elever.

Oavsett hur man mäter skolprestationer finns det alltså ett tydligt könssamband: det är betydligt fler pojkar än flickor som inte når målen i alla ämnen eller som inte blir behöriga till gymnasieskolan. Att misslyckas i skolan leder förstås inte med automatik till ett liv i utanförskap och kriminalitet, men det är, som Socialstyrelsen visar, en stark riskfaktor.

Not 8. Uppgift från Borås stad per mejl.

Skolans misslyckande kostar

Sociala problem i form av arbetslöshet, kriminalitet, våld och missbruk kostar samhället stora summor.

Att minska ungdomsarbetslösheten handlar i första hand om unga människors möjligheter till ett självständigt liv. Men även för kommunerna är en hög sysselsättning av stor betydelse, inte minst för att få in nödvändiga skatteintäkter och för att minska kostnaderna för ekonomiskt bistånd.

Våld och brottslighet domineras av män. 85 procent av misstänkta gärningspersoner i polisanmälda misshandelsfall är män. Män är även i majoritet bland offren.⁹

Av alla som misstänktes för misshandelsbrott 2011 var 46 procent unga män i åldern 15–29 år. Var femte var tonåring. Samma år utsattes 9 procent av unga män i åldern 16–24 år för misshandel och nästan 5 procent av de unga kvinnorna. 3,4 procent av kvinnorna utsattes för ett sexualbrott.¹⁰

Det finns ingen beräkning på den sammanlagda totalkostnaden för våld i samhället, men det finns uppskattningar på specifika områden.

Våld i nära relationer beräknas kosta samhället 3 miljarder kronor varje år. Enbart kvinnors sjukskrivningar till följd av våld uppskattas till 350 miljoner kronor varje år.

Nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog har satt prislapp på olika typer av brott: ett personrån kostar 226 000 kronor, en ringa misshandel 203 000 kronor. En livsstilskriminell person kan kosta mellan 80 och 200 miljoner kronor över sin livstid. Varje kriminell sammanslutning på runt 20 personer genererar gemensamt samhällskostnader för 650 miljoner kronor under en tjugooårsperiod, enligt deras beräkningar.¹¹

En kartläggning som Borås Tidning gjort visar att det begicks 4 172 ungdomsbrott i Borås under perioden 2009–2012. Av dessa var 1 372 narkotikabrott, 977 snatterier, 349 olovliga körningar, 342 narkotikainnehav, 253 rattfyllor, 224 beteendebrott i trafiken, 194 övriga trafikbrott, 182 skadegörelser, 144 fall av misshandel och 138 olaga hot.

Rattfylleri är ett brott som kan ge fängelse, villkorlig dom eller skyddstillsyn. Genomsnittskostnaden för ett rattfylleribrott är 370 000 kronor.¹²

Om vi räknar samman alla 27 200 rattfylleribrott som anmäldes i riket 2012 innebär det en kostnad på cirka 10 miljarder kronor.¹³

Not 9. BRÅ

Not 10. Ungdomsstyrelsen, Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter

Not 11. Vad vinner vi på att investera i skolan och godkända betyg i 9:an? Delrapport inom projekt Hållbar jämställdhet – Smart Ekonomi

Not 12. Ibid

Not 13. Ibid

Berättelsen om Nils

Utanförskap kostar, både för individen och för samhället. Eftersom godkända betyg i årskurs 9 är en stark skyddsfaktor mot psykosociala problem, kan en mer jämställd skola, där pojkar lyckas i samma utsträckning som flickor, vara ekonomiskt värdefull för samhället.

I den här rapporten studerar arbetsgruppen vad det skulle kosta Borås stad att hjälpa fler pojkar att nå målen i årskurs nio. Med hjälp av Payoff har man kartlagt samhällets kostnader för en ung man som tidigt gled in på fel bana, vilket tydliggör vad samhället har att vinna på en mer jämställd skola.

Jämförelsen utgår från kartläggningen av en autentisk individ, en ung man i Borås som intervjuats under namnet Nils. Genom att följa hans livsväg och sätta siffror på de kostnader som samhället haft för honom, får man fram en totalsumma som kan ställas mot kostnaden för extra insatser för att hjälpa elever att klara skolans mål.

Nils är idag 24 år och uppväxt i Borås. Hans föräldrar skiljde sig när han var fyra år. Fadern var frånvarande under Nils uppväxt.

Lågstadiet gick utmärkt, men i mellanstadiet upplevde sig Nils orättvist behandlad av auktoritära lärare. Han menar att lärarna tidigt skapade en myt kring honom som gängledare. Han fick en roll som han inte ville ha, men som han så småningom antog.

Nils blev stökig i skolan och under högstadiet slogs han mycket. Han hade ett flertal kontakter med rektor, skolkurator och elevvårdsteamet under högstadietiden. ”Jag hade bara behövt bli lyssnad

på, bli tagen på allvar”, säger Nils idag. ”Jag har varit väldigt arg”.

Nils gick ut högstadiet med godkända betyg. Han hade lätt för att läsa och lära. ”Betygen i nian var okej, men jag förtjänade mer. Rollen färgade mina betyg”, menar han.

När Nils var 15 år började han sälja hasch. Han tjänade mellan 10 000 och 20 000 kronor i veckan under en femårsperiod. Han hoppade av gymnasiet i årskurs två och blev mer eller mindre yrkeskriminell. Han upplevde under den tiden att han ”var ett namn, hade makt och fick respekt”.

Nils är dömd för bland annat vapeninnehav, narkotikabrott, rån, våldsbrott och olovlig körning. Han har inte använt droger själv utan bara sålt till andra. Narkotikan är ”en mansvärld där mycket pengar, hot, våld och vapen flödar”.

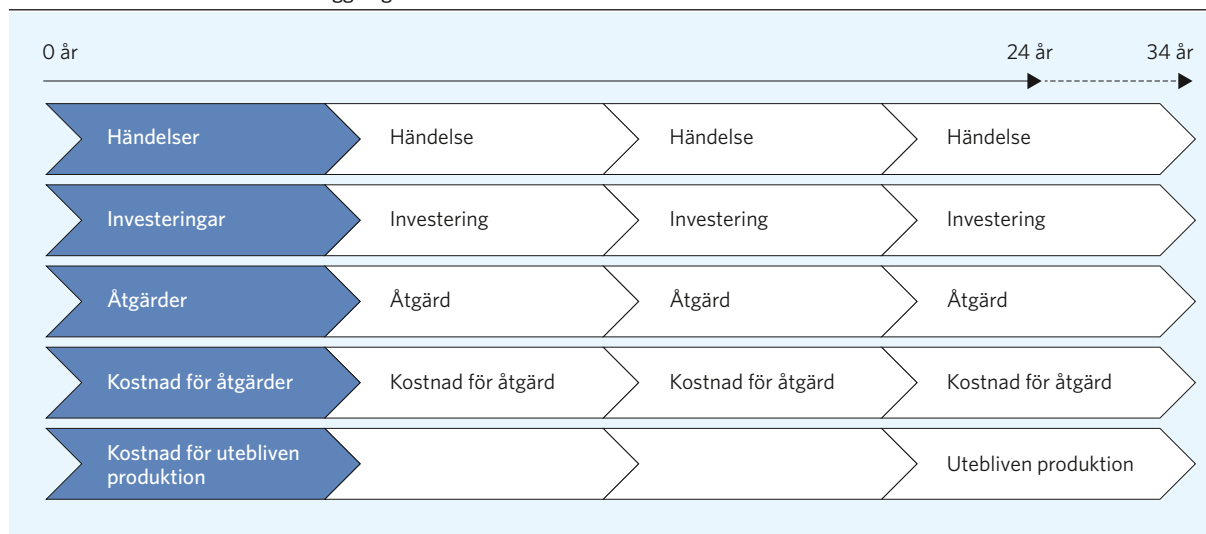
Nils dömdes som 19-åring till ett längre fängelsestraff och avtjänade 20 månader på en anstalt. Under strafftiden hade han kontinuerliga samtal med en psykolog.

”Jag har skadat människor, jag har sålt mycket, jag brydde mig inte, följde inte reglerna. Vad har det kostat?”, frågar han sig idag.

Nu läser Nils på Komvux för att komplettera sina betyg. Han är snart klar med sin gymnasiekompetens. Han har kontakt med socialtjänsten en gång i månaden och han har också stöd från en ungdomsverksamhet i kommunal regi.

Nils framtidstro är stark. Efter Komvux vill han läsa vidare eller starta eget företag. Han säger att

FIGUR 1. Schematisk modell för kartläggning av Nils liv

han har mycket att tacka den kommunala ungdomsverksamheten för. Men han har en lång uppförbacke att gå, han är just nu ”ingen” och hans förflutna fördunklar framtiden. ”Jag fightas med mig själv och jag försöker acceptera läget.”

Beräkningen av kostnaden för Nils¹⁴

Modellen som Payoff använt för att beräkna samhällets kostnader för Nils bygger på en kartläggning av händelser i hans liv som genererar kostnader. Modellen skiljer på kommunens kostnader för förskola och skola, som betraktas som en form av samhällliga investeringar, och kostnader för åtgärder som är en följd av Nils sociala problem. Payoff har också beräknat kostnaden för utebliven produktion till följd av att Nils inte gick i arbete när han hoppade av gymnasiet.

Modellen skiljer på de kostnader som belastar kommunens budget och kostnaderna för samhället i sin helhet.

Ovan presenteras en schematisk modell för kartläggning av Nils liv från 0 till 24 år. Kostnaden för utebliven produktion har beräknats som värdet av arbetsgivarens arbetskraftskostnad i form av lön och sociala avgifter. På detta läggs sedan den genomsnittliga indirekta skatten som för närvarande är cirka 25 procent i Sverige, eftersom värdet för samhället bestäms utifrån ”marknaden”, dvs. vad kunden faktiskt betalar. Beräkningsmetoden följer en försiktighetsprincip, eftersom den inte omfattar den vinst som arbetsgivaren eventuellt kan ta

ut (vilket ju skulle höja ”marknadsvärdet”).¹⁵

Beloppet på 1 925 000 kronor under tio år baseras på antagandet att Nils först under några år arbetar med lönesubvention, vilket ger ett lägre samhälls-ekonomiskt värde under de åren (lönesubventionen står i omvänd proportion till produktiviteten) och därefter utan subvention, vilket ökar värdet under de åren. Den skatteinkomst som kommunen får under denna tid – baserat på samma antaganden – är cirka 210 000 kronor.

Kommunens kostnader för Nils

Kartläggningen av Nils liv fram till 24 års ålder visar att kommunens kostnader uppgår till totalt 2,1 miljoner kronor, varav 570 000 kronor är direkt kopplade till Nils sociala problem (sociala åtgärder och uteblivna skatteintäkter).

TABELL 1. Kommunens kostnader för Nils

Kostnad/investering	Kronor
Förskola	480 000
Grundskola	865 000
Gymnasiet, ett år	92 000
Komvux, ett år	100 000
Sociala åtgärder	360 000
Uteblivna skatteintäkter*	210 000
Summa	2 100 000

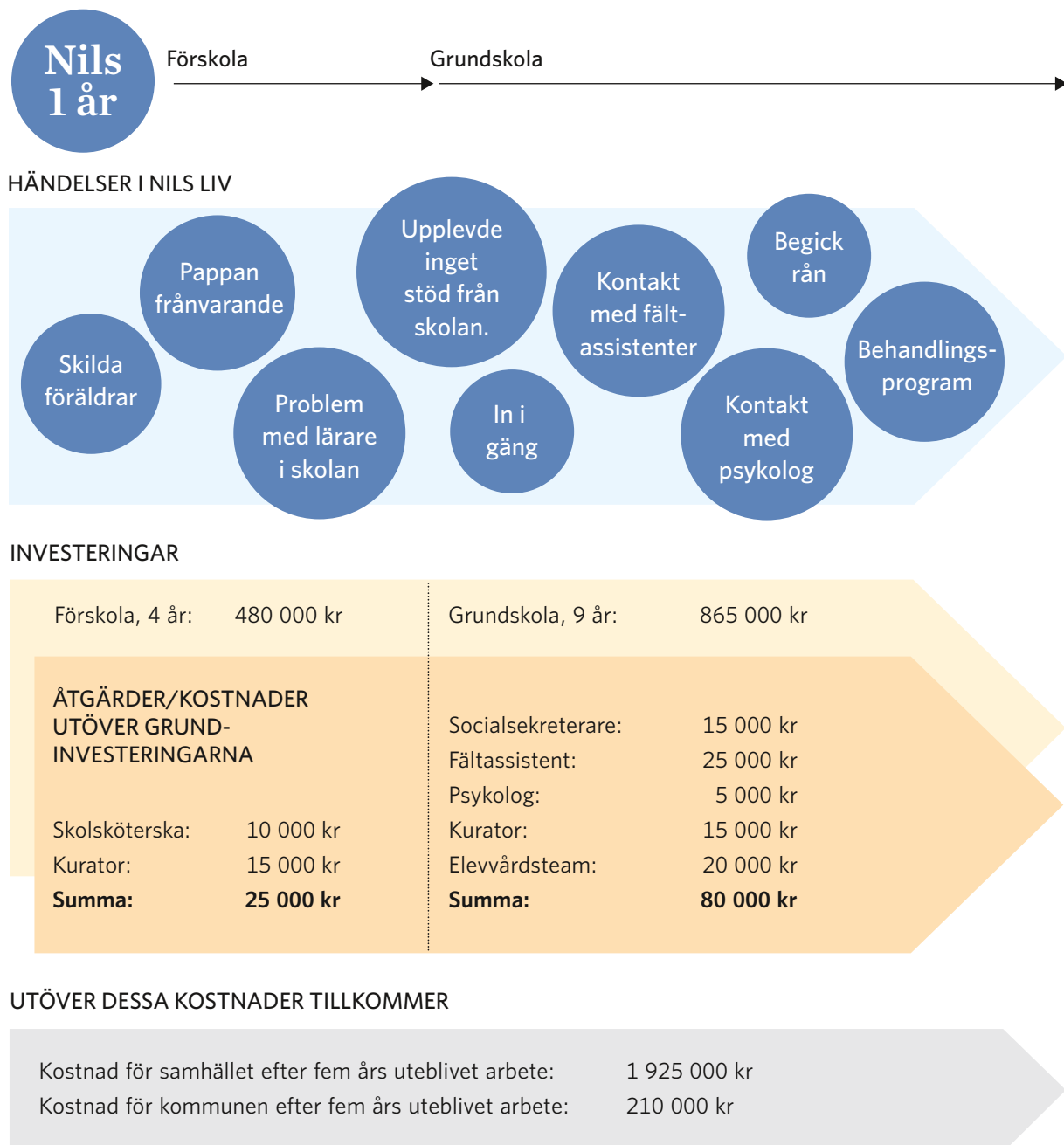
*Kostnaden fördelas över hela primärkommunala sektorn genom utjämningsystemet.

Not 14. Kapitlet bygger på Payoffs beräkningar som redovisas i Vad vinner vi på att investera i skolan och godkända betyg i 9:an? Delrapport inom projekt Hållbar jämställdhet - Smart Ekonomi

Not 15. Metoden följer samma principer som tillämpas i nationalräkenskaperna.

FIGUR 2. Kartläggning av kostnader för utanförskap

Notan för Nils, 24 år

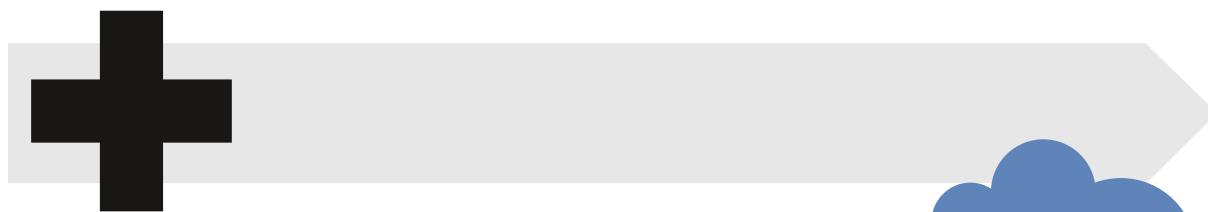
Gymnasieskola

Komvux

Nils
24 år

Gymnasiet: Nils hoppar av gymnasiet	92 000 kr	Komvux:	100 000 kr
Polisingripanden etc:	50 000 kr	Ungdomsverksamhet:	15 000 kr
Häktad, 2 månader:	150 000 kr	Försörjningsstöd, 2 år:	200 000 kr
Rättegångar, cirka 20 st:	300 000 kr	Socialekreterare:	40 000 kr
Fängelse:	1 475 000 kr	Övervakare:	5 000 kr
Psykolog:	32 000 kr	Summa:	260 000 kr
Summa:	2 010 000 kr		

Total kostnad för samhället:

6,6 miljoner kronor

Varav kostnad för åtgärder och uteblivet arbete är 4,6 miljoner kr

Total kostnad för kommunen:

2,1 miljoner kronor

Varav kostnad för åtgärder och uteblivet arbete är 570 000 kr

Arbete?
Gymnasiekompetens?
Försörjningsstöd?
Återfall i kriminalitet?

Och hur ser framtiden ut för Nils ...

TABELL 2. Samhällsekonomisk kalkyl över Nils

Kostnadsposter	Kronor	x 1,25	Varav sociala problem
Förskola, skola, gymnasium	1 537 000	1 921 000	
Insatser till följd av sociala problem	2 175 000	2 719 000	2 719 000
Utebliven produktion	1 925 000	1 925 000	1 925 000
Summa		6 565 000	4 644 000

Den i särklass största kostnaden för kommunen utgörs av de investeringar som sker i förskola, grundskola och gymnasium – ”grundkostnaden” för detta utgör cirka 1,6 miljoner kronor.

Av de kostnader som är kopplade till olika sociala problem utgör försörjningsstödet (inklusive hanteringen av det) den största enskilda posten för Nils. Den näst största posten utgörs av de förlorade skatteintäkter som är relaterade till att han inte arbetat.

Det är värt att notera att kostnader för insatser fram till att rättsväsendet ingriper har varit relativt blygsamma i sammanhanget. Kostnader för skolhälsovård, fältgruppen, utredningar etc. uppgår till ungefär 100 000 kronor.

Bakom dessa siffror döljer sig dock en annan problematik som det är svårt att beräkna de ekonomiska effekterna av och det är att Nils under flera år ”försörjt” sig med hjälp av kriminalitet. Även i detta fall finns olika kostnader inblandade för olika parter, så även för kommunen, men dessa kostnader är svåra att identifiera, kvantifiera och värdera.

En samhällsekonomisk kalkyl över Nils

För att göra en samhällsekonomisk kalkyl över kostnaderna för Nils måste kommunens och statens kostnader ”översättas” till BNP-kronor, dvs. de måste också inbegripa indirekta skatter på 25 procent. I beräkningen av samhällets kostnader för Nils multipliceras därför kommunens och statens kostnader med 1,25.

Försörjningsstödet är en kostnad för kommunen, men inte för samhället i stort (liksom inte heller löner är en samhällsekonomisk kostnad) och det räknas därför inte med i den samhällsekonomiska kalkylen.

Värdet av uteblivet arbete inkluderar redan indirekt skatt och går in i den samhällsekonomiska kalkylen utan justering.

Den samhällsekonomiska kostnaden för Nils fram till 24 års ålder uppgår till nästan 6,6 miljoner kronor. Merparten av det – drygt 4,6 miljoner kronor – består av kostnader som uppstått till följd av hans sociala problem. Det är kostnader som i första hand belastat andra delar av samhället än kommunen.

De stora kostnaderna utgörs av det som är kopplat till Nils kriminalitet, dvs. polisingripanden, häktningar, rättegångar och fängelsevistelser. Till dessa synliga kostnader finns även stora osynliga kostnader i form av konsekvenser för tredje man och andra problem som är svåra att prissätta i form av rädsla, ångest, oro, förtvivlan etc.

En stor kostnad för samhället utgörs även av det arbete som Nils inte har utfört, trots att han skulle ha kunnat arbeta när han hoppade av gymnasiet.

Hur ser Nils framtid ut?

Nils har arbetat sporadiskt fram till 24 års ålder, men det har varit utanför den reglerade ekonomin.

Nils läser för närvarande in gymnasiet på Komvux. Om vi antar att Nils slutför gymnasiet och får ett arbete (inledningsvis subventionerat) med en lön på 18 000 kronor i månaden, kommer hans arbete på tio år att generera en samhällsekonomisk intäkt på totalt 2,7 miljoner kronor.

Om Nils i stället återgår till kriminell verksamhet kommer den samhällsekonomiska kostnaden att skjuta i höjden. Ett år på slutan anstalt kostar till exempel samhället cirka 1,1 miljoner kronor.

Om alternativet är att han inte får eller inte söker ett arbete och istället blir försörjd med ekonomiskt bistånd från kommunen blir kommunens kostnad för detta cirka 100 000 kronor per år, plus de skatteintäkter kommunen går miste om på grund av att han inte arbetar.

Blickar vi framåt kan både kommunens och samhällets kostnader bli mycket stora om inte Nils lyckas bryta den negativa spiralen. Varje år utan arbete och med försörjningsstöd kostar kommunen minst 200 000 kronor och samhället cirka 500 000 kronor i uteblivet arbete. Till detta kommer övriga potentiella händelser i form av drogberoende och kriminalitet som kan driva upp den årliga kostnaden för samhället till långt över en miljon kronor, dvs. i ett fyrtioårigt perspektiv ända upp mot 40–60 miljoner kronor, varav kommunen står för minst 10 miljoner kronor.

Godkända betyg i nian – vad kostar det?

Eftersom det finns starka samband mellan låga skolresultat och sociala problem, och eftersom sociala problem orsakar samhället stora kostnader, är det förstås intressant att räkna på den potentiella vinsten för hela samhället av insatser för att elever ska lyckas i skolan.¹⁶

Kommunfullmäktige i Borås har satt som mål för skolans verksamhet att alla elever som slutar årskurs nio ska ha godkända betyg i alla ämnen. Det finns med andra ord ett tydligt uppdrag från politiken till förvaltning om att nå goda resultat i skolan.

För att svara upp mot det politiska målet erbjuder skolorna i Borås olika insatser för de elever som riskerar att inte nå målen, eller som går ut nian utan att vara behöriga till gymnasiet.

Under pågående läsår kan elever få hjälp med läxläsning, enskilt eller i grupp. Det finns också möjlighet att varva studier med praktik, så kallad praoskola. Elever som behöver mer stöd i matematik kan få extra mattelektioner.

De elever som slutar nian utan att vara behöriga till gymnasiet erbjuds undervisning i sommarskola under några veckor.

Ett alternativ till insatser under och efter årskurs nio är introduktionsprogram på Tullengymnasiet.

För att få behörighet att söka till gymnasieskolans yrkesprogram måste eleverna ha godkänt i de

tre kärnämnen svenska, matematik och engelska, samt minst ytterligare fem ämnen (för att söka till estetiska och teoretiska program krävs godkända betyg i fler ämnen).

Vårterminen 2012 slutade 1 050 elever nian i Borås, 507 flickor och 543 pojkar. 52 flickor och 66 pojkar saknade behörighet till gymnasiets yrkesprogram, dvs. sammanlagt 118 elever.¹⁷

För att räkna på vinsten med insatser för att få elever att klara behörighet till gymnasiet, jämförs kostnaden för olika insatser per elev som nått behörighet.

Jämförelsen tar inte ställning till vilket av alternativen som är bäst ur pedagogisk synpunkt, utan visar på möjligheten att ge ett ekonomiskt underlag för beslut om insatser.

Beräkningarna bygger på en kartläggning av samtliga högstadieskolor i Borås.¹⁸

Kostnaden för de extra insatserna under läsåret har varit svåra att få fram. Flera skolor har hänvisat till att uppgifterna utförts av ordinarie personal inom ordinarie arbetstid och att man därför inte särredovisar kostnaden för extra insatser. Det innebär naturligtvis inte att insatserna inte kostar något, bara att de inte synliggörs i redovisningen.

Där skolor angett en kostnad varierar det från ett par tusen kronor per elev upp till 15 000. En förkla-

Not 16. Kapitlet bygger vidare på payoffs rapport till Borås stad: Vad kostar ungdomar med olika grad av problem Borås Stad och samhället? Delrapport inom projekt Hållbar jämställdhet - Smart ekonomi (Östersund, 2013, opubl.)

Not 17. Siris, slutbetyg årskurs 9, Borås. http://siris.skolverket.se/reports/rw servlet?cmdkey=common&report=grbetyg&p_ar=2012&p_lankod=14&p_kommunkod=1490&p_skolkod=&p_flik=K

Not 18. Se bilaga 1.

TABELL 3. Antal pojkar och flickor som deltog i sommarskola 2012.

Skola	Pojkar		Flickor		Kostnad
	Antal totalt	Läste upp betygen	Antal totalt	Läste upp betygen	
Bodaskolan	17	10	4	2	43 708
Dalsjöskolan	7	5	4	2	36 324
Daltorpsskolan*	4	0	5	2	29 355
Särlaskolan	6	1	2	0	20 297
Summa	34	16	15	6	129 684

* Två flickor från Erikslundskolan deltog i Daltorpsskolans sommarskola. Båda flickorna läste upp betygen.

ring till den stora spännvidden kan vara att skolorna beräknar kostnaderna på olika sätt. För jämförelsens skull görs därför i stället en skattning av vad de olika insatserna under läsåret kostar, med antagandet att de uppgår till 3 000 kronor per elev.

Sammanlagt deltog 124 elever i extra aktiviteter under läsåret 2011/2012. Bodaskolan och Daltorpsskolan har också genomfört extra aktiviteter, men har inte redovisat hur många elever som deltog. För enkelhets skull görs antagandet att sammanlagt 150 elever i kommunen deltog i extra aktiviteter under läsåret. Den sammanlagda kostnaden för detta uppgår med dessa antaganden till $3\,000 \times 150 = 450\,000$ kronor.

Av de 118 elever som gick ut nian utan behörighet till gymnasiet deltog sammanlagt 49 elever i sommarskola, 34 pojkar och 15 flickor. Av dessa var det 22 som läste upp sina betyg så att de blev behöriga att söka till gymnasiet, varav 16 pojkar och 6 flickor.

Den totala kostnaden för sommarskolorna var ungefär 130 000 kronor. Det innebär att Borås stad hade en kostnad på cirka 6 000 kronor per elev som läste upp sina betyg ($130\,000/22=5\,909$).

Kartläggningen har inte gett några uppgifter om hur många elever som deltog i extra aktiviteter och som därefter deltog i sommarskola. Men det är förstås sannolikt att eleverna som deltar i sommarskolan också har deltagit i extra insatser under läsåret, och att det bidragit till att eleven kunnat läsa upp sina betyg.

Däremot är det inte självklart hur kostnaden för de extra insatserna ska fördelas på de elever som nådde behörighet efter sommarskolan. Av de cirka 150 elever som tagit del av läxläsning, extra matte och praoskola är det rimligtvis ett antal som just därigenom klarat behörighet till gymnasiets yrkesprogram. Det var som vi såg bara 118 elever som sluta

tade nian utan gymnasiebehörighet. Om antagandet om 150 elever i extra aktiviteter stämmer, innebär det att ett 30-tal av dem klarade målet att nå behörighet till gymnasiet.

Om vi utgår från att de elever som klarade målen efter sommarskolan också hade tagit del av de extra insatserna under läsåret bör kostnaden för de extra insatserna fördelas på alla 52 elever (30 som klarat målen enbart med extra insatser +22 som klarat målen genom extra insatser och sommarskola).

Kostnaden för extra insatser per elev som klarat målen blir då $450\,000/52 = \text{cirka } 8\,600$ kronor.

För de elever som också deltagit i sommarskola blir totalkostnaden $8\,600 + 6\,000 = 14\,600$ kronor.

Kostnaden för varje elev som deltar i extra aktiviteter under skolåret samt i sommarskola och som därigenom når behörighet till gymnasiet är alltså i storleksordningen 15 000 kronor.

Mot denna investering ska ställas kostnaden om kommunen inte gjort någonting alls för att förbättra elevernas skolresultat, utan bara låtit dem gå om årskurs nio.

Ett extra år i grundskolan kostar 95 800 kronor per elev för Borås stad.¹⁹

Av det 50-tal elever som klarade målen genom extra insatser eller sommarskola var det 30 som enbart tog del av extra insatser och cirka 20 som klarade målen efter sommarskola. Kostnaden för "sommarskolegruppen" uppgår därmed till cirka $20 \times 15\,000$ kronor = 300 000 kronor.

Om alternativet skulle vara att eleverna gick om årskurs nio innebär utfallet en besparing för Borås stad med $22 \times 95\,800 = 2,1$ miljoner – $300\,000 = 1,8$ miljoner kronor.

Som jämförelse kan anges kostnaden för de elever som i stället för sommarskola gick vidare till introduktionsprogrammet på Tullengymnasiet. Höstter-

Not 19. Vad kostar verksamheten i din kommun? (2012)

minen 2012 började 22 pojkar och 13 flickor, sammanlagt 35 elever, på IP. Efter ett år hade fyra pojkar och tre flickor läst upp sina betyg så de blev behöriga att söka till gymnasiets yrkesprogram.

Den genomsnittliga kostnaden per gymnasieelev i Borås var 88 500 kronor. Den totala kostnaden för dessa 35 elever var således omkring 3 097 500 kronor. Kostnaden per elev som nådde gymnasiebehörighet uppgick därmed till 442 500 kronor.

Räkneexemplet ovan visar också att extra insatser, t.ex. i form av sommarskola, kan spara stora

pengar åt en enskild kommun, om alternativet är att låta elever gå om nian.

Kostnaden för att nå gymnasiebehörighet genom ett år på Tullengymnasiets IP blir skyhög, givet att så liten andel faktiskt nådde det målet. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv kan det ändå vara lönsamt, i ljuset av kartläggningen av Nils liv fram till 24 års ålder.

För den enskilda unga mannen eller kvinnan är alla insatser som ger kunskap och formella skolmeriter av högt värde.

Normer och förväntningar styr prestationer

Sommarskola och andra former av extra undervisning är i viss mån symtombehandlande insatser. De kan vara till hjälp för pojkar (och flickor) som halkat efter i skolan, men de förhindrar inte att yngre elever även fortsättningsvis halkar efter.

Orsaken till att pojkar som grupp lyckas sämre i skolan än flickor som grupp är sannolikt flera och komplexa. Enligt Skolverket och Delegationen för jämställdhet i skolan (DEJA) är det framför allt pojkars inställning till skolarbetet som påverkar deras prestationer negativt. Att anstränga sig i skolan är helt enkelt inte förenligt med normerna för hur en pojke ska vara.²⁰

Den nyzeeländske forskaren John Hattie, som gjort en stor metastudie över 800 studier om skolresultat, menar att den enskilt viktigaste faktorn är elevens egna förväntningar. Elever som inte tror att de ska lyckas, kommer heller inte att lyckas.²¹

Normer och förväntningar bland eleverna understöds av de vuxna. Den s.k. Rosenthaleffekten innebär att lärarnas förväntningar direkt påverkar elevernas resultat. Positiva förväntningar ger bra prestationer, negativa förväntningar sänker prestationerna. SKL:s projekt Framgångsrika skolkom-

muner (2009) visade att höga förväntningar är en viktig faktor för bra skolresultat.²²

Men går det då att förbättra pojkars skolresultat genom att försöka påverka normer och förväntningar? Ja, ett inspirerande exempel från Gnesta kommun tyder på det. I kommunens enda högstadieskola Frejaskolan går mellan 300 och 400 elever i årskurs 6–9. Här var mönstret detsamma som på andra håll i landet. Färre pojkar än flickor klarade godkända betyg i nian. År 2010 påbörjade man ett systematiskt arbete med normer bland annat för att förbättra pojkars betyg.

När man tittade närmare på ”hur en kille ska vara” så handlade det mycket om att inte plugga och att skolan var oviktig. Killar skaffade sig i stället status genom att knuffa på varandra i korridoren och vara bra i idrott. De lät mycket och de tog plats.

Lärarna förväntade sig inte heller att killarna skulle satsa lika mycket på skolarbetet som tjejerna.

En hälsoundersökning visade att tjejerna var mer stressade i skolan, de upplevde fritiden mindre positivt och de kände sig mer otrygga utomhus på kvällar och nätter.

För att höja killarnas skolprestationer och mins-

Not 20. Skolverket, DEJA

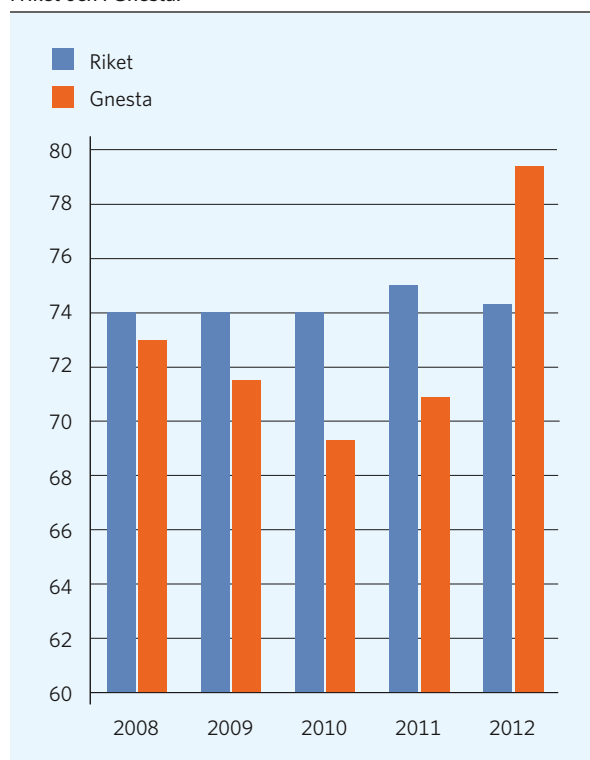
Not 21. SKL:s skrift Synligt lärande (2011) sammanfattar John Hatties forskning.

Not 22. SKL, Konsten att nå resultat – erfarenheter från framgångsrika skolkommuner (2009)

ka tjejernas stress och otrygghet satte skolan igång ett systematiskt och medvetet arbete med normer. Man ökade lärarnas kunskap om normer som begränsar flickor och pojkar i skolarbetet. Man införde nolltolerans för killarnas bråk, även så kallat skojbråk. Man bedrev ett normkritiskt pedagogiskt arbete med eleverna. Man integrerade undervisningen i sex- och samlevnad i flera ämnen, t.ex. svenska och samhällskunskap.

Det normkritiska arbetet gav resultat. Tidigare låg resultaten bland killarna på Frejaskolan under riksgenomsnittet, men 2012 var det nästan 80 procent som nådde målen i alla ämnen i nian, lika stor andel som tjejerna.

FIGUR 3: Andel pojkar som nått målen i alla ämnen i årskurs nio, i riket och i Gnesta.

Pojkars normer uppstår inte plötsligt i ett vakuum när de börjar skolan. Inte heller är skolan den enda arenan för normskapande. Men exemplet från Gnesta visar att tålmodigt och systematiskt arbete med normer bland elever och personal kan ge resultat.²³ I november 2013 rapporterade media att gymnasisterna som kom från Frejaskolan hade bäst betyg i länet.

Det är svårt att beräkna en exakt siffra för vad satsningen i Gnesta kostade, inte minst för att en stor del av insatserna sker inom ramen för det ordinarie arbetet. Det handlar alltså inte bara om att göra saker utöver det ordinarie arbetet, utan att göra det ordinarie arbetet på ett annat sätt.

Inledningsvis finansierade länsstyrelsen i Sörmland en utbildning för lärarna om våld i nära relation och manlighetsnormer med cirka 100 000 kronor.

År 2010 fick Frejaskolan 200 000 kronor från Skolverket. Medlen användes till konsulter och material, samt till vikarier för den arbetsgrupp som tog fram material och en plan för jämställdhetsarbetet på Frejaskolan. En del av pengarna gick till material för en grupp lärare som läste sex- och samlevnads kursen på Stockholms universitet.

Organisationen Män för jämställdhet genomförde en gratis insats på skolan inom sitt projekt "Frihet från våld". Organisationen provade sitt koncept på Frejaskolan mot att de fick träffa elever och utvärdera med personal.

Till det kommer den tid som projektledaren för Gnestas utvecklingsarbete inom Program för hållbar jämställdhet har lagt ned, både som utbildare och handledare. Före och mellan HåJ-projekten har hennes arbetstid finansierats av utbildningsförvaltningen.

Uppskattningsvis har hela arbetet kostat mindre än 500 000 kronor.²⁴

Eftersom andelen pojkar som klarar målen i nian varierar från år till år, går det inte att beräkna exakt hur många pojkar som klarade målen 2011 eller 2012 just tack vare det normkritiska arbetet. Det går därför inte att bryta ner insatsen på individnivå och räkna ut vad varje ytterligare godkänd elev har kostat, så som i fallet med sommarskolan i Borås. Däremot ger ett normkritiskt arbete sannolikt bredare och mer långsiktiga effekter.

En viktig del i det normkritiska arbetet på Frejaskolan var att förbättra flickors psykiska hälsa. Arbetet ledde till att förekomsten av kränkningar och trakasserier minskade. En mindre heteronormativ och mer integrerad undervisning i sex och samlevnad bidrog till detta. Däremot gick det inte under projekttiden att se några tydliga effekter av insatserna på flickornas stress och otrygghet.

Nya lärare måste också få utbildning om normer. Arbetet med killarnas syn på skolan och med tjejernas stress och otrygghet går vidare. Hur?

Not 23. Jämställ.nu

24. Beräkningarna bygger på uppgifter från projektledaren Karina Solax Stridh.

Sammanfattning och diskussion

Målet för projektet Smart ekonomi är att ta fram konkreta exempel från den kommunala vardagen där det finns en tydlig koppling mellan jämställdhet och ekonomi, och även att ta fram beräkningsmodeller för att påvisa kommunalekonomiska vinster.

Om vi ställer kostnaden för sommarskola mot de kostnader som Nils sociala problem orsakat samhället blir lönsamheten – till stor del i form av uteblivna kostnader – dramatisk. Det finns förstås inga garantier för att godkända betyg i nian avhåller killar från kriminalitet, som vi såg hade ju Nils klarat sig bra i grundskolan. Men som Socialstyrelsen konstaterade i sin analys är goda skolprestationer det starkaste skyddet mot psykosociala problem, oavsett andra faktorer. Och jämförelsen ger en tydlig fingervisning om proportionerna mellan tidiga insatser och besparingar på längre sikt.

Redan en jämförelse mellan extra insatser och sommarskola med kostnaden för att låta elever gå om årskurs nio visar att tidiga insatser kan spara stora pengar åt kommunen.

Rapporten visar också att det finns frågor att arbeta vidare med:

Borås stad gör många insatser för pojkarna idag, i både förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Trots detta är det pojkarna som är stora kostnadsbärare inom områdena ungdomsbrottslighet och vidare in i vuxenlivet som livsstilskriminella.

Enligt kommunens utvecklingsenhet finns de allra flesta åtgärdsprogrammen i årskurs nio. Sätts insatser in för sent?

Att påbörja ett preventivt arbete kostar till en början. Om kommunal verksamhet satsar på skolan kanske ”vinsten” i form av en utebliven kostnad uppkommer i kriminalvården, hos polisen, på lasaretten, på arbetsförmedlingen, hos Försäkringskassan och inte i den egna verksamheten.

Att investera i människor kostar. Att inte investera i människor kostar mera. Frågan är vad kommunen vill att de investeringar som görs i form av insatser i skolan ska generera i framtiden. Goda investeringar betalar sig på längre sikt. Kan ekonomi ha tålmod?

Källor

Ahl, Richard och Malmberg, Claes, *Vad kostar ungdomar med olika grad av problem Borås Stad och samhället? Delrapport inom projekt Hållbar jämställdhet – Smart ekonomi* (Östersund, 2013, opubl.)

Jämställ.nu, ”Kamp mot normer höjde betygen”

Vad vinner vi på att investera i skolan och godkända betyg i 9:an? Delrapport inom projekt Hållbar jämställdhet – Smart ekonomi (Borås, 2013)

SCB och SKL, *Vad kostar verksamheten i din kommun? Bokslut 2011* (2012)

SIRIS.se, skolblad för Bodaskolan

SKL, Synligt lärande

SKL, *Konsten att nå resultat – erfarenheter från framgångsrika skolkommuner*

SKL, Öppna jämförelser Gymnasieskolan 2012

Skolverket.se, Betyg i grundskolan läsåret 2011/2012

Skolverket, pressmeddelande 2012-08-23: ”Alltför många obehöriga till gymnasieskolan”

Socialstyrelsen, Social rapport 2010

SOU 2013:13, *Ungdomar utanför gymnasieskolan – ett förtydligt ansvar för stat och kommun*

SOU 201:99, Delegationen för jämställdhet i skolan, DEJA, slutbetänkande

Ungdomsstyrelsen, *Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter*, Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:1

Bilaga 1

Kartläggning av extra insatser och sommarskola i Borås 2011/2012

1. Hur många flickor och pojkar i årskurs 9 deltog i individuell läxläsning, läxläsning i grupp, extra mattektioner, prao-skola eller annan extra aktivitet under läsåret 2011/2012 på er skola?

2. Hur mycket kostade dessa aktiviteter?

TABELL 4. Antal pojkar och flickor som deltagit i extra insatser under skolåret

Skola	Pojkar	Flickor	Kostnad	Kr/elev
Bodaskolan	?	?	Särredovisas ej	
Dalsjöskolan	16	4	Särredovisas ej	
Daltorpskolan	?	?	Särredovisas ej	
Engelbrektskolan	9	11	300 000	15 000
Erikslundskolan	10	12	Särredovisas ej	
Fristadskolan	17	5	100 000	5 000
Sandgårdskolan	5	3	19 000	2 375
Särlaskolan	10	5	40 000	2 667
Viskaforsskolan	9	8	Särredovisas ej	
Summa	76	48		

Bodaskolan. ”Det finns ingen dokumentation alls på vilka nior som deltog i extra aktiviteter 2011/2012. Men det var ingen extrakostnad för oss. Läxläsningen sköttes av elevassistenterna som ändå är anställda här och det gjorde på ordinarie arbetstid.”²⁵

Dalsjöskolan. Tjugo elever deltog i läxläsning efter skoltid. Av dessa var 16 pojkar och 4 flickor. Insatsen kostade inget extra då det skedde under ordinarie arbetstid för personalen.²⁶

Daltorpskolan. ”Vi har ingen statistik på deltagarna på läxläsningen då den är frivillig och under året hade vi inte fler extra aktiviteter. Jag vet inte vad läxläsningen kostade. Det var frivilliga från Röda Korset som höll den tillsammans med lärare som skötte detta på ordinarie arbetstid”²⁷.

Not 25. Telefonintervju med skolans kanslist Ann-Christin Larsson 12 september 2013. Hänvisad till Larsson via rektor Marika Andersson.

Not 26. Telefonintervju med rektor Julio Garcia 30 augusti 2013. Han lät sin assistent Lena Artursson ta fram uppgifterna och hon mejlade dem den 2 september 2013.

Not 27. Telefonintervju med tidigare rektor Valter Levandowski 13 september 2013. Hänvisad till Levandowski via nuvarande rektor Sabina Kitti-Ölander.

Engelbrektskolan. 11 flickor och nio pojkar. Kostnad cirka 300 000 kronor. Hade inga elever i sommarskola.²⁸

Erikslundskolan. Tolv flickor och 10 stycken pojkar i nian deltog i extraaktiviteter under läsåret 2011/2012. ”Det är i stort sett omöjligt att ta fram en siffra på vad dessa extraaktiviteter kostade, då det handlar om olika insatser med skilda lärare i olika ämnen. Mycket av insatserna handlade rent ut sagt om att få eleverna till skolan”.²⁹

Fristadskolan. Totalt handlar det om 22 elever, cirka 17 pojkar och 5 flickor. Kostnad cirka 100 000 kronor.³⁰

Not 28. Telefonintervju med rektor Bosse Leskinen 30 augusti 2013. Leskinen kommenterar att det är en grov uppskattning och inte exakta siffror.

Not 29. Telefonintervju med Christina Persson, som var rektor på Erikslundskolan under VT 2012, 12 september 2013. Hänvisad till Persson via nuvarande samt tidigare rektor och även områdesansvarig på utbildningsförvaltningen.

Not 30. Mejlkontakt med rektor Anna Gerefolk 29 augusti 2013. Gerefolk uppger att det är en grov uppskattning på vad det kostar och hur många som deltagit.

Sandgärdskolan. Åtta elever har fått extraundervisning. Tre flickor och fem pojkar. Kostade cirka 19 000 kronor.³¹

Särlaskolan. Totalt deltog cirka 15 elever i extra-insatser (höstskola, sportlovsskola, påsklov). Av dessa var 10 pojkar och 5 tjejer. Kostnad cirka 40 000 kronor.³²

Viskaforskolan. Totalt 17 elever, 8 flickor och 9 pojkar, har fått extra undervisning. Av dessa deltog 5 flickor och 4 pojkar i läxläsning i grupp och en flicka och en pojke i individuell läxläsning. Fyra pojkar och två flickor deltog i praoskola. Tiden har tagits från ordinarie planeringstid. En elevassistent har funnits tillgängligt och omprioriterat tiden. Liten kostnad övertid för lärare: 1 925 kronor.³³

3. Hur många elever deltog i sommarskolan 2012 efter nian?

4. Hur många av dessa klarade av att läsa upp sina betyg till gymnasiebehörighet?

5. Vad kostade sommarskolan?

Bodaskolan. 21 nior deltog, 17 pojkar och 4 flickor. 10 pojkar och två flickor läste upp betygen.³⁴ Kostnad: 43 708 kronor.³⁵

Dalsjöskolan. 11 nior deltog, fyra flickor och sju pojkar. 5 pojkar och 2 flickor läste upp betygen.³⁶ Kostnad: 36 324 kronor.

Daltorpsskolan. 9 nior varav 4 killar och 3 tjejer deltog. 2 flickor läste upp betygen.³⁷ Kostnad: 29 355 kronor.

Engelbrektskolan. Inga elever i sommarskola.

Erikslundskolan. Två flickor i nian deltog i Daltorpsskolans sommarskola. Båda flickorna läste upp betygen.³⁸ Erikslundskolan har inte betalat Daltorpsskolan för platserna.

Fristadsskolan. Inga elever i sommarskola.

Sandgärdskolan. Inga elever i sommarskola.

Särlaskolan. 8 elever från nian deltog, 2 tjejer och 6 killar. En kille läste upp betygen.³⁹ Kostnad: 20 297 kr.

Viskaforsskolan. Inga elever i sommarskola. De hade en flicka som var inne och läste upp betyget en dag, men ingen organiserad sommarskola.⁴⁰ Ingen kostnad.

6. Hur många niondeklassare i Borås gick vidare till introduktionsprogrammet på Tullengymnasiet 2012?

7. Hur många av dem hade efter ett år läst upp sina betyg till gymnasiebehörighet?

Totalt gick 35 elever (22 pojkar och 13 flickor) från grundskolan till introduktionsprogrammet på Tullengymnasiet 2012. Dessa elever hade då gått större delen av grundskolan, men inte nått behörighet. Sammanlagt var det 7 elever som läste upp sina betyg efter ett år: tre flickor och fyra pojkar.⁴¹

Not 31. Mejlkontakt med rektor Marika Andersson 6 september 2013.

Not 32. Telefonintervju med rektor Niclas Lindberg 12 september 2013. Lindberg uppger att det är en uppskattning.

Not 33. Telefonintervju med rektor Peter Bengtsson 6 september 2013.

Not 34. Telefonintervju med tidigare rektor Sören Garphammar 12 september 2013.

Not 35. Kostnadsuppgifterna för sommarskolan på Bodaskolan, Dalsjöskolan, Daltorpsskolan och Särlaskolan kommer från Borås stads lön och pa-system Heroma (CGI).

Not 36. Telefonintervju med rektor Julio Garcia 30 augusti 2013. Han lät sin assistent Lena Artursson ta fram uppgifterna och hon mejlade dem den 2 september 2013

Not 37. Mejl från tidigare rektor Valter Levandowski 12 september 2013.

Not 38. Enligt mejl från Ida Legnemark på Borås stad den 30 augusti 2013, har Daltorpsskolan respektive Erikslundskolan rapporterat in två flickor vardera som har läst upp betygen. Jag utgår ifrån att samma flickor inte är rapporterade två gånger.

Not 39. Telefonintervju med rektor Niclas Lindberg 12 september 2013.

Not 40. Telefonintervju med rektor Peter Bengtsson 6 september 2013.

Not 41. Mejl från rektorn för Tullengymnasiet, Günther Zachrisson, 11 september 2013.

Pojkars betyg och priset för utanförskap

Smart ekonomi i Borås

Jämställdhet mellan kvinnor och män är ett mål som inte behöver ha med pengar att göra. Men hur pengar används påverkar förutsättningarna för jämställdhet. I SKL:s projekt *Smart ekonomi* kopplas pengar och jämställdhet samman genom att deltagande kommuner söker kommunala vinster av jämställdhetsintegrering.

I den här rapporten analyserar Borås stad vad det kostar samhället att låta pojkar misslyckas i skolan – och vad det skulle kosta med insatser för att de ska klara behörighet till gymnasiet.